

Tarihimizde Avukatın Eğitimi [4]; Meclis Belgeleri Işığında 1924–1969 Dönemi

Yürümediğinden ya da yürütülemediğinden yakınılan kurumlarımıza çözüm önerileri üretmek ve tartışabilmek için, geçmişte nelerin tartışıldığını ve ne sonuca varıldığını bilmek zorunludur. Avukat olabilmek için öngörülen staj süreci, sınav ve stajyerlere yardım yakınılan ve bir türlü hoşnut olmadığımız konulardan sadece bir kaçı. “Tarihimizde Avukatın Eğitimi” başlıklı yazı dizimin bu dördüncü yazısında, 1924–1969 yılları arası (1136 no’lu Avukatlık Kanunu öncesi) dönemde Millet Meclisinde tasarı/teklifler görüşülürken ileri sürülen itirazlar ve kaygılar ile tasarı/tekliflerin amaçlarını anlamamıza yardım edecek görüşleri aktarıyorum.

Yazımın planı diğerlerinden farklıdır. Önce vardığım sonuçları ilk sayfada sizlerle paylaşacağım. Sonuçların hatalı olduğu kanısına varırsanız, yazımın kalan onbir sayfasını ve hatta bağlantı verdiğim belgeleri de okuyun ve değerlendirin. Vardığım sonuçlar sizi ikna ediyor ise, vaktiniz varsa, yazımın devamını yine okuyun. Önümüzdeki süreçte içerdiği bilgiye gerek duyabilirsiniz.

640 no’lu Muhamat Kanunu döneminde (1924–1938);

1. Her hukuk fakültesi mezununun ayrı düzeyde olmadığı bizzat Adliye Vekilince kabul edilmektedir. Yani sonuçları itibarıyla durum bu günden farklı değil ve anlaşılıyor ki, her hukuk mezununun aynı düzeyde olmamasının nedeni de çok sayıda hukuk fakültesi olması değil. Çünkü o tarihte sadece bir tane Hukuk Fakültesi var.
2. Muhamat kanunu tasarısı görüşülürken, bu gün halen yürürlükte olan staj fikir olarak vardır. Ancak o günlerde, sadece adliyede belirli bir ücret karşılığı (üç sene) çalışma biçiminde bir uygulama (mülazemet), avukatın eğitimi için yeterli görülmüştür.
3. Sınava gerek görülmemiş, çünkü sınavın sadece hukuk bilgisini ölçtüğü ve uygulamayı ölçmediği görüşü kabul görmektedir. Hukuk mezununun adliyedeki uygulamayı öğrenmesi ve deneyim kazanması amaçlandığından Adliyede çalışmanın yeterli bir eğitim olacağına inanılmıştır. Diğer yandan, mülazemetin bir kısmının adliyede, sonraki kısmının ise avukat yanında yapılması yolundaki görüşler kabul görmemiştir.
4. Bu günkü gibi parasız staj olmadığı için stajyere yardım ya da staj kredisi de söz konusu değildir. Ancak avukat adaylarının mağdur olmamasının istendiği tutanaklardan anlaşılabilir.

3499 no’lu Avukatlık Kanunu döneminde (1938–1969);

1. Kanunun ilk halinde daha uzun olan staj süresi, 1948 yılında yani 10 yıl sonra 1 seneye düşürülmüş. Olası nedeni stajyerin mağduriyetidir.
2. Staj sonrası sınav 1938 yılında hiç tartışılmaksızın kabul edilirken, 10 yıl sonra 1948 yılında tam bir mutabakatla kaldırılmış. Çünkü gereksiz bulunmuş.
3. Staj süresi içinde para almayan stajyerin mağduriyeti yine görüşmelerde konu edilmiş ve stajyerin avukat yanında staja başladıktan üç ay sonra kendi adına vekâlet alabilmesine olanak tanınmış ama sanıyorum uygulanamadığı için stajyerin mağduriyetini engellememiş. Stajyere barolarca yardım ise o tarihte gündeme gelmemiş.

Her iki kanunda, meslek eğitimi konusunda değişikliklere neden olan ortak noktanın “stajyerin mağduriyeti” olduğu anlaşılıyor.

Cumhuriyetin ilk Avukatlık Kanunu öncesinde yürürlükte olan 18 Ocak 1921 (18 Kanunu-sani 1337) tarihli "*Dava Vekaleti Ruhsatnamesine İstihsaline Dair Nizamname*"¹, avukatın eğitimi ile ilgili düzenleme getirmiyor ise de, dava vekaleti ruhsatnamesi alabilmek için sınav zorunluluğu getiriyor ve sınava girmesine gerek olmayanları belirtiyordu. Nizamnamenin yürürlükte olduğu dönemde avukatın eğitimi, sınavı kazanmak için göstereceği kendi gayretiyle sınırlıydı ve bir meslek eğitiminden bahsedebilmek o dönem için söz konusu değildi.

460 No'lu Muhamat (Avukatlık) Kanunu (1924-1938)

Muhamat Kanununun kabul edildiği 03.04.1924 tarihinde, II. (İsmet) İnönü hükümeti (06.03.1924–22.11.1924) görevdeydi ve Adliye vekili Mustafa Necati (Uğural) Bey'di.

Türkiye'nin ilk Avukatlık Kanunu olan "Muhamat Kanunu"nda² avukat olabilmek için 3 sene (daha sonra 2 seneye düşürüldü) "mülazemet" öngörülmüştü ki, adliyede üç sene hizmet verme anlamına geliyordu ve sonrasında sınav yapılmıyordu³. Tasarının gerekçesinde mülazemetin gerekliliği aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

"Kezalik bu maddenin son fıkralariyle kabul edilen mülazemet şeraitide haizi ehemmiyettir. Gerek hükkâm ve gerekse muhamilerin mektepten mezuniyet rüusu istihsal eder etmez derhal icrâ muhakemat etmeleri maslahatan muvafık olamaz. Çünkü hukuk mezunlarının müktesabatı ilmiyelerini tatbikat sahasında da bilfiil ifayı hizmetle tevsi etmeleri ve bunun da lâakel üç sene müddet mahakimde mülazemet eylemekle istifadei matlubenin temini mümkün olabilir. Yine bu mülâhazaya mebnidir ki elyevm dava vekâletinde bulunanların müddeti vekâletleri üç seneden dîn olduğu takdirde noksan müddeti ikmal etmeleri zikir ve tasrih olunmuştur."

Adliye Encümeninin gerekçesinde ise "mülazemet" ile ilgili olarak aşağıdaki değerlendirme yer almaktadır;

"İkinci maddede muhami nazmetlerinin tabi tutulması gösterilen mülâzemet müddetinin üç sene olmasına Dersim Mebusu Feridun Fikri ve Saruhan Mebusu Kemal Beyler tarafından itiraz ve müddeti mülâzemetin bir senesinin mahakim, diğer bir senesinin bir muhami nezdinde tatbikatla geçirilmesi suretiyle iki seneden ibaret olması dermeyan edildi ise de tatbikat ve ameliyatta mümareseyi temin edecek olan müddeti mülâzemetin üç seneden ibaret olması ve müddetin de muvazaf olarak mahakim nezdinde ikmal kılınması hem maslahata ve hem de Hukuk Fakültesinden mezun gençlerin teşvik ve iktidarı noktaî nazarından menafî umumiyyeye muvafık görülerek Hükümetin teklifi ekseriyetle kabul edilmiştir."

Meclis tutanaklarında Dersim Mebusu Feridun Fikri beyin aşağıda yer alan itirazları ve görüşleri de bulunmaktadır.

"FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim! Encümen namına müdafaasıyle muvazaf olduğum kanunun bu maddesinde - bir noktasına - itiraz edeceğim. Tabî bana Encümen Reisi Bey cevap verecektir. Burada mülâzemet müddeti üç sene olarak gösteriliyor. Bazı arkadaşlar ve ben deniz Encümende bunun iki sene olmasını teklif ettik. Zaten ötedenberi Muhamat Kanununda iki sene olarak tespit edilmiştir ve iki sene

¹ http://www.inisiyatif.net/avtarih/tarihte_mevzuat/nizamname540.htm

² http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200460.pdf

³ http://www.inisiyatif.net/document/77_2007.asp

olması kâfi bulunduğu gibi gençliğin rağbetini de tezyit eder. Mektebi Hukuka girmiş ve girecek olanların da rağbetini tezyit eder. Binaenaleyh Heyeti Celileden bu iki sene müddetin kabulünü istirham edeceğim.

Bundan başka diğer bir noktayı daha arz etmek isterim -ki bu sözlerimi zabutlara geçmesi için söylüyorum-. Bendeniz bu mülâzemetin Adliye Vekâletince ve Encümen-ce kabul olunan şekilde yani mahkemeler nezdinde olması esasına taraftarım. Bendenizin fikrimce şimdiye kadar sair memalikte olduğu gibi baroya kabul olunan muhami namzetlerinin muhamat mesleğine intisapları için mülâzernet müddetlerini muhamilerin yanında geçirmeleri, bir murakıbın yanında geçirmeleri esasına taraftarım. Bu fikrimi uzun uzadıya teşrih etmeye lüzum görmüyorum. Sonra efendiler, bir cihet daha vardır ki, meslekî muhamatın... (Kısa kes sesleri) Beyim o halde kanunları hiç müzakere etmeyelim?... Bir cihet daha vardır ki; bütüin muhamat mesleği için mevcut kavanin lâyihaları tetkik edilmiştir. (Teknik profesyonel) Yani mesleğin bazı zarurî cihetleri vardır ki bir muhami namzeti muhami nezdinde bulunmazsa meslekî muhamatın bir takım hususatını öğrenemez. Onun için bir müddet daha mülâzernet devresi geçirmesi lâzımdır. O noktai nazardan bendeniz mülâzernet müddetinin; hâkimlikte değil, bir senenin hâkimlik mesleğinde ve bir senenin de muhami nezdinde çalışması hususu hakkında mutavassıt bir sureti tesviyeyi yani muhamat namzetlerinin hem meslekî muhamatı ve hem de hükkâmliğin kendisine mahsus işlerini öğrenmeleri noktai nazarından faydalı görüyorum. Vereceğim takrirden mülâzemet müddetinin iki seneye tenzilini teklif ediyorum. Bunun kabulünü Heyeti Celileden istirham ederim. Diğer hususu da zapta geçsin için söylüyorum. Günün birinde bize bu husus mevkii itirazda dermeyan edilmesin ve bu yetişecek olan efendilerin bu suretle yetişmelerinden bendeniz bir fayda ummuyorum.

Bunların behemahal muhami nezdlerinde bulunmaları elzemdir. Sırf bu hususun zapta geçmesi için söylüyorum. Günün birinde bunu kürsüde okuyacağım.”

Tabii Adliye Encümeni Reisi rapordaki görüşünü savunmuş. Aşağıda yer alan konuşmasındaki bilgiler dikkate değer.

“ADLIYE ENCÜMENİ RESİ NECMETTİN MOLLA BEY (Kastamonu) — Efendim! Ellerine ashabı daavinin hukukunu müdafâ etmek kudret ve salâhiyetini vereceğimiz meslekî muhamat erbabını ilâ etmek hususu en mühim bir maksat olmak üzere bu kanunun tertibinde nazarı dikkate alındı. Binaenaleyh, mektebi ikmal eden bir efendinin mektebi ikmal etmesini müteakip yedinde bir şehadeiname ile baroya bilmüracaa kendi ismini baro defterine kayıt ettirebilmek imkânının hâs'l olması meselesi ashabı hukuk için, ashabı deavi için hakikaten bir tehlike teşkil edebilir. Çünkü mesleki muhamat erbabının böyle bir takım kuyut ve şurut altında, staj ettirerek, tecrübe ettirerek mesleğe sevk etmek ashabı deavi için faydalıdır. Feridun Fikri Beyefendi zannediyorum ki, bir noktada zühul ediyorlar. Vaktiyle Mektebi Hukuk tahsilini ikmal eden efendiler dördüncü seneden sonra şehadetname almak için bir sene mütemadiyen doktora imtihanını takip ederlerdi. Bu doktora imtihanını bir sene müddetle takip etmek kendileri için okuduğu dersleri tekrar baştan aşağı okumak ve onlardan imtihan vermek gibi azîm bir külfet ihtiyar ediyorlardı. Ondan sonra, çıkan efendiler altı ay veyahut bir sene müddetle muhtelif devairde staj yaparlardı. Mülâzemet müddetini

ikmal ederlerdi. Bugün mektebi hukukun dördüncü senesinden alelade bir imtihanla çıkan efendilerin uzun müddet ikmal tecrübe ve mümarese etmesi için lâzım gelen müddeti mülâzemeti ikmal etmeden mesleğe sevk edilmeleri keyfiyeti hizmeti adliyyeye geldikleri zaman kendilerinden matlup bir surette istifade teminini mucip olamaz. Binaenaleyh sureti mahsusada bu maddedeki fıkrayı tespit ettiğimiz sırada bu kabil mektepten çıkan efendilerin istifadelerini temin edebilmek ve kıymetli hâkim yetiştirebilmek ve bilhassa mahakimde müddeti mülâzemetlerini, bittabi rüesanın ve müdeiumumilerin tahtı nezaretinde ve muntazam bir surette mahakime devam etmeleri suretiyle, itmam edebilmelerini nazarı mütalaaya aldık. Halbuki Beyefendinin söylediği gibi bu müddeti mülâzemeti haricî davavekilleri nezdinde keyfî her türlü murakabeden vareste ve hakikatta zaman imrarından başka bir neticeyi hasıl ettirmez. Bilhassa Vekil Beyefendinin teklif ettikleri bu fıkrayı mahsusada ikmal tahsil ederek müddeti mülâzemet sevk edilen efendinin mektepten çıkar çıkmaz hizmeti adliyyede maaş mukabilinde istihdamı keyfiyeti gibi mektepten çıkar çıkmaz sureti mahsusada ikdarını icabettirecek bu nimetde mevcut olduğu halde bunun üç sene olarak kabulü, keyfiyeti yani mülâzemet müddetinin murakabe-i resmiye altında imrar etmesi ve hem de maaş alarak intizamı maddiyi temin edebilmesi ve atîde kendisinden daha büyük bir surette istifade temini için maddenin olduğu gibi kabul edilmesini sureti mahsusada temenni ederim.”

Muhamat kanunu görüşülürken üzerinden en çok tartışılan konulardan biri mülâzemet olmuş. İtirazlardan biri de, mülâzemet süresince avukat adayının ne gibi işlerde istihdam edileceği noktasında. Bu itiraza cevabı Adliye Vekili aşağıdaki gibi veriyor;

“ADLİYE VEKİLİ MUSTAFA NECATİ BEY (İzmir) — Efendim! İzahat verdim. Kâfi görülmediyse tekrar izah edeyim. Mektebi Hukuktan çıkan efendiler muhtelif ehliyetle çıkarlar, birisi daha ehliyetli yetişmiş, diğerinin ehliyeti noksan olur. Binaenaleyh bunları çıkar çıkmaz derecesi ehliyetine göre muhtelif safahatta istihdam edeceğiz, birisinin ehliyeti noksandır. Kâtip yapacağız, diğerinin ehliyeti daha fazladır Başkâtip yapacağız, Müdeiumumi yapacağız, İcra Memuru yapacağız, aza mülazimi yapacağız ve bu suretle muhtelif safahattan geçirerek kendisini üç sene istihdam edeceğiz. Onun için burada Adliye Vekâletine bir hakkı takdir vermek lâzımdır. Hâkim yapacağız demek doğru bir şey olmaz. Aza mülazimi yapacağız, demek doğru bir şey olmaz, hakkı takdiri bize bırakırsanız hidematı adliyyeyi ehliyetine göre tanzim edeceğiz. (Kâfi sesleri) Zannederim sualine cevap vermiş oldum.”

Sorular üzerine Adliye Vekili devam ediyor;

“ADLİYE VEKİLİ MUSTAFA NECATİ BEY (İzmir) — Efendim! Dava vekâleti mesleğini ve muhakeme safahatını takip edenler bilirler ki, bir davavekili bir adamın, beş adamın münferiden müdafasını deruhde eder. Bir mahkemede bir müdeiumumi davanın esasatını ve muhtelif safahatını ve muhtelif memurlarla teşriki mesaî ederek kendisi takip eder. Onun için müdeiumumilik ile davavekâleti arasında çok fark vardır.”

İtirazlar son bulmuyor ve vekil aşağıdaki görüşünü ekliyor;

“ADLİYE VEKİLİ MUSTAFA NECATİ BEY (İzmir) — Efendim! Mazhar Müfit Beyefendi sualli tevcih ettikleri zaman şu seretle tevcih etmişlerdi. herhangi mesele hak-

kında filân adamın filân adama tefevvuku nasıl takdir olunacak? Bu, lâalettayin şöyledir denemez, mektepten şehadetname almıştır, derecesi vardır birisinin fazla, birisinin noksandır denemez, başkâtip yapacağız, başkâtiplikte iki ay zarfında kudret ve ehliyet göstermiştir, bu da mahkeme reisinin raporuyla sabit olmuştur terfi ettireceğiz. Bu suretle işin safahatını tetkik edeceğiz. Yani her mektepten çıkan efendinin ehliyetini Adliye Vekâleti takdir edemez ve dünyada hiçbir Adliye Vekili mektebi hukuktan çıkan efendilerin derecesini ve ehliyetini budur diye biçemez.”

Sanıyorum muhalifler pek de ikna olmuyor ve itirazlar devam ediyor ki, reis bu konuda görüşmelerin bitirilmesini oya sunmuş ve maddeyle ilgili müzakere bitirilmiş. Ama “mülazemet” sonraki maddelerde de yine konuşuluyor ve örnekler veriliyor. Siz en iyisi, T.B.M.M. web sitesinde yer alan tutanağı⁴ okuyun ve kendi yorumunuzu yapın.

3499 No’lu Avukatlık Kanunu (1938-1969)

Merhum Hayrettin Özkent’in kitabından alıntı yaparak anlattığım dönemin gelişmelerini önceki yazımda⁵ bulabilirsiniz.

Bilmekte yarar var. 3499 no’lu kanunun kabul edildiği 27.06.1938 tarihinde 1. (Celal) Bayar hükümeti (01.11.1937–11.11.1938) görevdeydi. Adliye Vekili ise Mehmet Şükrü Saraçoğlu’ydu ve yine tek parti (CHP) dönemi idi. 1919–1950 yılları arası yer alan tek parti döneminin 1938–1950 yılları Milli Şef dönemi olarak da adlandırılır.

O dönemde avukat sayıları hakkında bilgiyi, 21.12.1953 tarihinde kabul edilen 6207 no’lu Avukatlar Yardımlaşma Kanunu teklifinin gerekçesinde⁶ bulabiliyoruz.

“... mevcut 32 Türk Barosuna kayıtlı avukatların sayısı 1939 yılı başlangıcında (1631) olduğu halde bugün yalnız İstanbul Barosunda kayıtlı avukatların sayısı 234 ü kadın ve 1474 erkek olmak üzere 1708 e çıkmıştır ki on yıl içindeki artış miktarı ortalama iki mislidir. Ankara, İzmir, Bursa, Konya gibi barolardaki avukat sayısının dört beş misli artmış bulunduğunu öğreniyoruz.

Üniversite Hukuk Fakültelerine rağbet çoğaldıkça, serbest teşebbüs hevesi arttıkça barolara kayıt için müracaat edenler çoğalacak ve bu sayıyı emekliye ayrılan ve kanuni şartları haiz bulunan Adalet mensuplarının yaptıkları ve yapacakları hücum da artıracaktır ki bu suretle 8–10 sene sonra Türk avukatları sayısının on binleri bulacağına şüphe yoktur.”

Her ne kadar fikir olarak 1924 yılında var ise de, bu gün tartışılan stajın temelinde 3499 no’lu kanunla gelen staj düzenlemesi vardır ve Meclisteki görüşmeler sırasında üzerinde en çok durulan konu stajyerin gelirinin olmamasıdır. Bakın, Çanakkale vekili Ziya Gevher Etili nasıl değerlendiriyor⁷:

“ZİYA GEVHER ETİLÎ (Çanakkale) — Müstacel bir kanunun karşısında olmasaydım bu kanunun heyeti umumiyesi üzerinde ve lehinde olarak söyleyeceğim pek çok şeyler vardı. Evvelâ bir münasebetle söylediğim gibi Adliyemizin içtimâî bir müessese haline getirilmiş olmasını büyük bir şükranla karşılarım. Avukatlık kanunu da bunlardan

⁴ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.sayfa_getir?sayfa=271:293&v_meclis=1&v_donem=2&v_yasama_yili=&v_cilt=8&v_birlesim=028

⁵ http://www.inisiyatif.net/document/78_2007.asp

⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d09/c026/tbmm09026020ss0023.pdf>

⁷ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.sayfa_getir?sayfa=340:375&v_meclis=1&v_donem=5&v_yasama_yili=&v_cilt=26&v_birlesim=081

biridir. Memlekette mühim bir meslekin lâyük olduğu haysiyet ve şerefli mertebeye yükselişini görmekte müsterih oluyoruz.

Yalnız Sayın Bakanımızın bir noktai nazarı dikkate almalarını rica edeceğim. Bilhassa içerisinde güzide olgun insanlarla, genç anasın ihtiva eden Adliye encümeninin bu mutaleamı canı gönülden dinleyerek alâkalarını celbetmek isterim.

Memleketin iktisadî vaziyetinden dolayı okumanın ne demek olduğunu hepimiz nefislerimizde yaptığımız tecrübelerle biliriz. Bilhassa yüksek tahsilin ne ağır şeraiti haiz olduğunu, memleketin fakirliğinden dolayı ne müşkülâtla karşılandığını biliriz. Bilhassa hukuk, tababet en güç mesleklerden bir şubedir. Bir genç liseyi bitirdikten sonra 4 sene hukuk fakültesinde okumak mecburiyetindedir. Bir gencin hayatında dört senenin ne büyük bir mesafe olduğu malûmdur. Buna bir de bir buçuk senelik askerliği dahil ediniz, iki sene de staja koyunuz; bu yedi buçuk senenin hayatı kazanmak yolunda ne büyük bir kayıp olduğunu takdir buyurmuş olursunuz. Stajın lüzumuna şüphesiz ben de kaniim. Staj elzemdir. Fakat hangi meslekte, mektebini zorla bitiren bir gence parasız staj mecburiyeti yükletilmektedir? Zaten mektebini ikmal için girtlağına kadar güçlüklerle katlanmış olan gençlere öyle bir yük yüklüyoruz ki, tahammülü müşküldür. Ona, bir avukatın yanında çalışacaksın diyoruz. Belki insaflı biri olur da ona beş on para yardım eder. Fakat bunu esas olarak düşünmiyelim, asıl olan parasız çalışmasıdır. Diyoruz ki, parasız olan hukukçu avukat olmasın, İşte bizim mücadele edeceğimiz yegâne şey budur. Memlekette yetişmiş olan insanların çoğu, parasız halktan yükselirdedir. Onların yegâne güvendikleri, zekâlarından ve kudretlerinden başka bir şey değildir. Binaenaleyh bizim de müdafaa edeceğimiz şey, bu fakir zekâyı en yüksek nur zirvesine eriştirmektir.

Pekala, cebimizden paramı vereceğiz, diyenler bulunur.

Hukuk gençliğinin daima önünde gördüğüm ve gençlerle daima meşgul olduğunu bildiğim sayın bakandan bunlar hakkında ne düşündüğünü ve ne çare bulduğunu anlamak isterim.

Stajın evvelâ mahkeme nezdinde yapılıp ondan sonra o genci avukatın yanına göndermenin, belki, faydası şudur ki avukat yanında çalışırken o genç bir kaç para alacaktır. Fakat neden dolayı bu kadar okuyup ve bir sene staj gören bir genci, hiç olmazsa, niçin bir sulh hâkimi önüne avukat olarak çıkarmıyalım da bir avukatın yanında memur olarak çalıştıralım.

Demek ki bunların çaresi vardır. Bu, fakir ve zeki gençlerin behmehal sıkıntıdan kurtulması için böyle bir tedbirin burada derpiş edilmesini sayın bakandan ve encümeninden rica ediyorum.”

Adliye vekili cevaplarırken, staj düzenlemesindeki amaçlarını da açıklıyor;

“ADLİYE V. ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (İzmir) Arkadaşımızın teveccühkâr sözleri için evvelâ kendisine teşekkür ederim.

Sonra sözlerime şunu ilâve edeyim ki, bu kanun hazırlanırken bilhassa dedikleri noktaya nazarı dikkate alınarak yapılmıştır. Mümkün olduğu kadar servete, paraya kıymet vermemek ve mümkün olduğu kadar zekâyı, dirayete ehemmiyet vermek için elimiz-

den gelen her şeyi yaptık. Hatta memleketimizin hususiyetini de göz önünde tutarak başka yerlerde 4, 5, 7 seneye kadar giden stajı bizim memleketimizde 2 sene ile tahdid ettik. Bundan daha aşağıya inmek, arkadaşım da itiraf etti ki, mümkün değildir, bu lâzımdır.

Bunun yarısını Hükümette yapacaklardır, diğer stajyerler gibi aylık alacaklardır, diğer yarısını da bir avukat nezdinde geçireceklerdir. Kanunda diğer bir imkân daha vardır ki şayet 4 sene hâkimlik etmişse yekten avukatlık etmek imkânını elde edecektir. Binaenaleyh bütün maddî imkânlardan mahrum bir Türk çocuğu ya bir senelik geçimini muayyen bir aylıkla avukat yanında geçirmeğe razı olacak, yahud adliyede 4 sene hizmet edecek. Maamafih bütün bunlara rağmen şayet arkadaşım bunlar hakkında daha makul bir fikir dermeyen etmek ve bu hususta kanuna muvakkat bir madde ilâve etmek zaruretini duyuyorsa birlikte çalışalım, öyle bir madde tanzim edelim.”

Sonra başka sorular da geliyor ve cevaplanıyor, ancak aşağıdaki cevap, avukatlık kanundaki kısıtlamaların nedenlerini açıkladığı için, ilginç;

“ADLİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (İzmir) — Adliye vekâleti ne hâkimler lehine avukatların zayıflamasını, ne de mahkemeler aleyhine avukatların kuvvet bulmasını düşünmüştür (Tabîî sesleri). Adliye vekâleti, her iki kuvveti de adaletin meydana çıkması için birbirine yardım eden kuvvet telâkki eder ve arzu eder ki, bunlar arasında aded itibarile birinin diğeri üzerinde artması veya eksilmesi değil, işlerin icabı bir tevazün bulursun. Onun içindir ki, bu kanun lâyihasını yaptık. Onun içindir ki, avukatlar için de staj mecburiyetini koyduk, onun içindir ki, avukattan bazı işleri yapmaktan menettik. Binaenaleyh bizim istediğimiz adaletin yardımcısı olan bu iki kuvvetin birbirine yardım etmesi ve aralarına mümkün olduğu kadar bir muvazene husul bulmasıdır.

Şayet bütün aldığımız tedbirlere rağmen hâdisat bunlardan birisini diğeri aleyhine çoğaltır veya azaltırsa, Büyük Heyet ve Adliye vekâleti mütemadiyen bu meseleyi tedkik etmekle meşgul olacağı için, her muvazene bozulduğu zaman ne yapıyorsak onun için de aynı şeyi yaparız. Fakat öyle zannediyorum ki, bu gün mevcut olmayan bir muvazeneyi temin etmek emelile bu kanun yapılmıştır.

Ziya Gevher arkadaşım dediği doğrudur, fakat bunun aksi olan hâdiseler de olabilir. Mektepten yeni çıkmıştır, ihtiyacı yoktur, şimdiye kadar maaş almamıştır, babasının veya kendi sâyinin semeresi olan az bir şeyle geçinen fakir bir kimsedir. Biraz daha mahrumiyete katlanabilecek vaziyettedir. Binaenaleyh staja buradan başlamak daha muvafık olabilir. Maamafih arkadaşımızın hakkı vardır doğrudan doğruya biraz aylığa geçirmek, biraz kıymet vermek otuz yerine otuz beş lira vermek daha muvafık olabilir. Bunun için her iki kapıyı açık bırakıp bu hususta Vekâlete salâhiyet verirseniz icabına göre hareket edilebilir. Her iki şekli, mümkün olduğu kadar, kanunun maddesinde mündemiç bir hale koymuş oluruz. Arkadaşım tatmin olundu ise maddeyi bu şekilde tadil edelim.”

Tabii, stajyerin mali sorunlarıyla ilgili kuşklar bitmiyor ve Adalet Vekilinin aşağıdaki açıklamasından sonra, maddenin tekrar encümene verilmesi kararlaştırılıyor.

“ADLİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (İzmir) — Esasen avukat olabilmek için iki

sene staj yaparlar ve aylıksız yaparlar. Biz bunun bir kısmını aylığa tebdil ettik. Şimdi Ziya Gevher arkadaşımızın mütaalelerinde bir hakikat bulduğumuz için ufak bir tadilat yaptık. Yalnız henüz daha avukatlık kudret ve kabiliyetini tasdik etmediğimiz bir gencin, başkasının hukuku ile mahkemede uğraşmasının, teknik bir mesele olmakla beraber, hiç bir memlekette dahi tecviz edildiğini görmedik. Binaenaleyh arkadaşımızdan rica edeceğim. Bu noktai nazarlarından vaz geçsinler.”

Sonra tabii, avukat olabilmek için başarılmak zorunda olunan “muavinlik imtihanı”nın yer aldığı 19 ve 20. maddeler geliyor ve görüşülmeksizin kabul ediliyor. 1944⁸, 1946⁹ ve 1947¹⁰ yıllarında "3885 numaralı kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan avukat stajyerleri imtihanlarının icrası tarzına dair Talimatname"ler "3885 sayılı Hâkimler kanununun bazı maddelerini muaddil ve müzeyyel maddeler hakkında Kanun"¹¹ a dayanılarak hazırlanmış ve yayınlanmıştır.

“Muavinlik imtihanı” 1938 yılında tartışılmaksızın kabul edilmişti ama 10 yıl sonra, 3499 no’lu yasada 5178 no’lu yasayla 16 Şubat 1948 tarihinde yapılan değişiklikle bu sınav yine hiç tartışılmaksızın (yani sınav gerekli diyen olmaksızın) kaldırılmış, staj ise mahkemelerde altı ay ve avukat yanında altı ay olmak üzere toplam bir sene olarak düzenlenmiştir.

5178 no’lu kanunun kabul edildiği 16.02.1948 tarihinde, 1. (Hasan) Saka hükümeti (10.09.1947–10.06.1948) görevdeydi ve Adalet Bakanı Şinasi Devrin’di. Tek parti döneminin bitmesine iki sene kalmıştı ve ikinci dünya savaşı sonrasında özgürlük rüzgârları Türkiye’yi de etkiliyordu.

5178 no’lu kanunun Adalet Komisyonu raporundan¹² aldığımız aşağıdaki metin, staj konusunda o günkü çoğunluk görüşünü yeterince açıklamaktadır.

“Feridun Fikri Düşünsel ile Emin Halim Ergun ve arkadaşlarının teklifleri ile istenilen değişiklikler başlıca şu noktalarda hülâsa edilebilir.

A) Staja mahkemelerden başlanmak ve mahkemelerdeki staj müddetini altı aya indirmek,

B) Avukat yanındaki stajın üç aylık devresi geçtikten sonra stajyere Sulh mahkemelerinde dâva deruhde etmesine imkân vermek,

C) imtihanı kaldırmak,

D) Formaliteleri azaltmak,

Staja mahkemelerden başlanması, Adalet mekanizmasının işleyişi hakkında stajyerin fikir ve bilgi sahibi olmasını, nazari bilgisini pratik bilgi ile takviye etmesini sağlayacağı için lüzumlu ve altı aylık devre ise kâfi görülmüştür.

Avukat yanındaki stajın da altı aya indirilmesi hakkındaki Feridun Fikri Düşünsel’in teklifi esas itibariyle varit görülmekle beraber stajyere Sulh mahkemelerinde dâva deruhde etmek salâhiyeti tanındığı cihetle bu müddetin eskisi gibi bir sene olması avukatın yardım, müzaheret ve nezareti altında fiilen avukatlığa da başlaması demek oldu-

⁸ http://www.inisiyatif.net/avtar/tarihte_mevzuat/Yon_staj_1944.htm

⁹ http://www.inisiyatif.net/avtar/tarihte_mevzuat/Yon_staj_1946.htm

¹⁰ http://www.inisiyatif.net/avtar/tarihte_mevzuat/Yon_staj_1947.htm

¹¹ http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc021/kanuntbmmc021/kanuntbmmc02103885.pdf

¹² <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c010/tbmm08010043ss0098.pdf>

ğundan bu devrenin uzamasında hem stajyer hem de hak sahipleri için fayda mülâhaza edilmiş ve evvelce nazari olarak iki sene olan müddetin üç seneye kadar uzamasını icap ettiren formalite ve güçlükler de bertaraf edildiği için müddetin bir sene olarak muhafazasında iktihamı müşkül bir hal tasavvur edilmemiş ve teklif sahibi Feridun Fikri Düşünsel formaliteler yüzünden zaman kaybına mâni olunacağına göre diğer teklife iltihakta mahzur olmadığı mütalâasiyle bu görüşe iştirak etmiştir.

Buna göre avukat yanındaki staj eskisi gibi bir sene olarak kalacak ve stajyer bu müddetin üç ayından sonra Sulh mahkemelerinde avukat tarafından stajyere yazılı olarak verilecek ve mahkemelerce talep vukuunda ibraz edilecek muvafakatname ile dâva kabul ve deruhde edebilecektir. Stajyer gencin hayat ve mesleke atılırken haksız veya kanunen kabule şayan olmıyan bir dâvada vekâlet almak gibi devamlı menfi tesirler doğurabilecek yanlış hareketten korunmasını sağlayacak olan bu tedbir gerek dâva dilekçelerini gerek dâva ve müdafaayı hazırlarken ve duruşma safahatının inkişafında sevk ve idaresinde avukatın aydınlatıcı tecrübe ve tavsiyelerinden faydalanmasını da sağlayacak bir nezaret de lüzumlu görülmüştür.

Avukatın mânevi mesuliyeti altında yetiştirdiği gencin sulh mahkemelerindeki faaliyeti sırasında öğretici yardımını ibzal etmesi lazımdır.

Stajyerin şahsi mesuliyet hissiyle dâva kabul etmesi mesuliyet hissini takviyesine hâdini olacak, umumi bilgisini arttıracak dâvayı hazırlamakta, takip, sevk ve idare etmekte ve duruşma sırasında mukabil iddia ve müdafaaları karşılamadaki kabiliyetini hâkimin, savcının ve baronun müşahede ve tesbit etmesine de imkân verecektir. Bu arada stajyer nispeten bir geçim ferahlığına da kavuşacak, meslek malî durumları müsait olanlara mahsus bir imtiyaz mahiyetini almıyacaktır.”

Adalet komisyonunun sınavla ilgili bakış açısı herkesin kabul ettiği görüş, çünkü 5178 no’lu kanunun tasarısı görüşülürken, sınavın kaldırılmasıyla ilgili hiçbir tartışma yaşanmamış. Demek ki beklenen olamamış ve sınavın gereksizliği konusunda herkes mutabık. Komisyonun görüşü aynıyla aşağıdaki gibidir;

“İmtihan usulü, hakikaten lüzumsuz ve külfetli bir tekrardan ibarettir. Salahiyetli otoriteler huzurunda verilmiş bir imtihanın tekrarında sebep tasavvur olunamayacağı gibi meslek hayatında hergün yeni tecrübelerle devamlı bir surette tekâmül arzeden amelî bilgiye bir sınır tahdit edilen, meslek incelikleri ancak meslekte müstemirren çalışmakla elde edilir. Basit bir yoklama ise maksadı temin etmez. Kaldı ki, sulh mahkemelerinde dâva deruhde edeceğine göre mahkemeler, savcılar ve baro gerek mânevi vasıf gerek pratik bilgi bakımından murakabe fırsatını bulmuş olacaklarından ve stajın kâfi görülmesi müspet kanaatlerinin belirmesinden sonra kabul edileceğinden ve staj sırasında on onbeş aded müspet vesika almak mecburiyetinde bulunan bir stajyerin bu son tetkikten de geçtikten sonra basit bir yoklamaya tâbi tutulması cidden lüzumsuz kalmaktadır.

Hâkim, doktor, eczacı, mimar ve mühendis gibi serbest meslek erbabı böyle bir staj ve imtihane tâbi değillerken münhasıran avukat stajyerlerini farklı külfete tâbi tutmak cidden âdil ve mantıki de olamaz.”

Meclis görüşmelerinde¹³, stajın süresiyle ilgili tartışmalar var, çünkü avukat stajyeri halen mali sıkıntı içinde. En azından vekillerin itirazlarından bu sonuç çıkıyor. Avukat stajyeri mali sıkıntıda olduğundan stajın süresinin uzun olması önemli ve tabii o dönemde stajın süresinin kısaltılması isteniyor. Staj süresi kısaltılıyor ve sınav da kalkıyor. Stajdan istenen sonucun elde edilemediği görüşmelerin kayıtlarından anlaşılıyor, ama avukatın eğitiminin öngörülen staj ile sağlanabileceği umudu o tarihte halen var.

Adalet Komisyonu Sözcüsü Sahir Kurutluoğlu şöyle diyor;

“Müddet meselesine gelince: Kemal Özçoban arkadaşım bir senelik müddetin fazla olduğunu söylediler, zannımca fazla değildir. Halen yürürlükte bulunan ve hukuken iki sene olan ve fakat hakikatta üç seneyi tecavüz eden müddetin şu şekilde bir buçuk seneye inmesine, bu müddetin tam bir buçuk senede biteceğine kani olmasını rica ederim. Bir çok mükellefiyetler ortadan kaldırılmıştır. Gitsin, gelsin, beklesin gibi hiçe inecek zamanları kaldırmış bulunuyoruz. Yaz tatillerini, mahkeme tatillerini staja dâhil kabul ediyoruz. İmtihan usullerini kaldırıyoruz.

Avukat yanındaki bir seneye gelince: Avukatlık müessesesi kendi tâbi olduğu mevzuat bakımından birçok mesuliyetleri, cezai hükümleri ihtiva eden bir müessesedir. Avukat nezdinde üç ay süren stajdan sonra, Sulh mahkemelerinde dâva takibine müsaade edilen genç bir arkadaşın üç ay zarfında bütün usul, mesuliyet ve inzibati muameleleri ve kendisinin hangi dâvaları kabul etmesi münasip olacağı yolunda tecrübe sahibi olması için bu müddetin kâfi bir müddet olmadığına komisyon da kanidir. Avukat yanında yapılan bir senelik stajın 3 ay sonra fiilen avukatlığa intikali takdirinde kendisine bilgilerini veren bir avukat yanında, kurulmuş bir yazıhane içinde, seçilmiş bir müşteri karşısında uzun bir zaman geçmediği için işin ahlâki ve ilmî taraflarını, müşterilerin evsafını ve bunların dâvaları üzerinde yapacağı tesiri bu kadar kısa müddet zarfında ölçerek o mertebeyi bulamayacağını düşündük. Gerek inzibati muamele ve gerek avukatların müşterilerinin yanında kendilerini temiz olarak ortaya atmaları ve muayyen bir kütile içinde kendilerine bir istikamet vermelerini temin etmek için bu müddeti kabul ettik ve bu bakımdan ele aldık.”

Kabul edilen 5178 no’lu kanun, 3499 no’lu kanunun 19. Maddesi olarak “Avukat nezdindeki sitaja başladıktan üç ay sonra sitajiyerler, avukatın yazılı muvafakati ile ve nezareti altında, sulh mahkemelerinde görülen dâvalarda vekâlet alabilirler” düzenlemesini getirmiş. Stajyerler kendi adlarına vekâlet alıp gelir elde ettilerse, o dönem boyunca sırasıyla yürürlükte olan 22.03.1934 tarihli ve 2395 no’lu Kazanç Vergisi Kanunu¹⁴, 03.06.1949 tarihli ve 5421 no’lu Gelir Vergisi Kanunu¹⁵, 31.12.1960 tarihli 193 no’lu Gelir Vergisi Kanunu¹⁶ hükümleri gereği gelirlerinin vergilerini nasıl ödediklerini ya da vergilerini ödeyemediği için mağduriyet yaşayıp yaşamadıklarını, bilemiyorum.

Görüşmeler sırasında, hâkimlik stajından avukatlığa ya da avukatlık stajından hâkimliğe geçenlerin önceki stajlarının sonrakine sayılmaması da tartışılmış. Anlaşıldığı kadarıyla o tarihte hâkimliğe rağbet fazla oluyormuş ve bu nedenle avukatlık stajında geçirdiği süre hâkimliğe sayılmayanların ya da hâkimlik stajında geçirdiği süre avukatlık stajına sayılmayanların sıkıntısı varmış.

¹³ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.sayfa_getir?sayfa=162:189&v_meclis=1&v_donem=8&v_yasama_yili=&v_cilt=10&v_birlesim=043

¹⁴ http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc013/kanuntbmmc013/kanuntbmmc01302395.pdf

¹⁵ http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc031/kanuntbmmc031/kanuntbmmc03105421.pdf

¹⁶ http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc043/kanunmbkc043/kanunmbkc04300193.pdf

Staja bakış açısıyla doğrudan ilgili olduğu için “Avukatlık amme hizmetidir” tanımlamasının geldiği 22. maddeye itirazlardan da bahsedeceğim. Aslında, itirazlardan çok verilen cevaplar önemli ve staj ile ilgili görüşün nasıl oluştuğuna da ışık tutuyor. Tokat vekili Galib Pekel’in “Avukatlık, amme hizmeti mahiyetinde bir meslektir tabirinden maksad nedir?” sorusu aşağıdaki gibi cevaplanıyor.

“ADLÎYE E. M. M. SALÂH YARGI (Kocaeli) — Avukatlık serbest ve istenildiği gibi icra edilebilir bir meslek değildir. İfa ettiği işi itibarile, cemiyetin menfaatini korumak bakımından, Devlet murakabesi altında bulundurulur. Binaenaleyh bu meslek mensublarının hizmetini, amme hizmeti mahiyetinde saymak yerindedir. Bu maddenin gayesi, metinden de anlaşılacağı veçhile, avukatlar, hakkın, adlin meydana çıkmasında tamamen yardımcı bir kuvvettir ve sırf hasis ve maddî menfaat peşinde koşan bir sınıf değildir. Avukatlar ne deruhde ettikleri işte müvekkillerinin bazıçesi, ne de bir takım hileli yollardan giderek işi uzatmak suretile hakkın teahhuruna veya ihlâline çalışan kimselerdir. Bu itibarla hizmetlerinin gayesinden, bu maddede tasrih edildiği veçhile, menfaatler beklenen bir meslekin amme hizmeti mesabesinde sayılması gayet tabiidir. Arzettiğim gibi bu meslek serbestçe icra edilir bir meslek değildir. Bir çok kayidler konmuştur. Bu kanunla da bağlanmış ve Devletin murakabesi altında bulunuyor. Binaenaleyh böyle bir hizmetin amme hizmeti sayılmasında tereddüdü veya mahzuru mucib nokta nerededir? Bunu şimdilik anlayamadık. Lütfen izah ederlerse kendilerine arzı cevab ederim.”

Aslında açıklama olmamış. Belli ki, avukatın mesleğinin “amme hizmeti” olarak tanımlanması görüşü çok yeni ve savunanlar dahi tam olarak açıklayamıyor. Tabii, aşağıdaki görüş geliyor;

“GALÎB PEKEL (Tokad) — Arkadaşlar; avukatlık denen meslek, memleketimizde yeni olmayan ve hepimizin bildiği bir meslektir. Bunun nasıl işlemekte olduğunu yine hepimiz bilmekteyiz. Ben bu kanun projesini baştan aşağı okudum. Bu gün yapılmakta olan avukatlık haricinde başka şekilde bir avukatlık yapılacağı zıhabını veren bir şey görmedim. Bu gün pekâlâ biliyoruz ki, kimin her hangi bir davası varsa, her hangi bir avukata gider ve avukat, verilen parayı muvafık bulursa, o paraya mukabil bu işi görmeği üstüne alır. Tamamen bir hizmet mukavelesi yapılmaktadır. Nasıl, yapılacak başka bir işimizi her hangi birine gördürmek istediğimiz zaman bir mukavele yapıyorsak, avukatlık işi de aynı şekilde gördürülen bir iştir. Amme hizmeti olmak bunun neresindedir bilmiyorum? Sadece para kazanmak için bir iş üzerine almış yapılmaktadır.

Arkadaşlar, ortada bir iş vardır ve bunu yapacağım diyen, ücret mukabilinde yapan da vardır, ücreti verilince bu iş yapılıyor. Binaenaleyh bunun neresi amme hizmetidir? anlayamadım. Eğer amme hizmeti ise niçin bu kanunla monopolize ediliyor ve niçin bir imtiyazlı sınıf yapıyoruz? Devlet diğer amme hizmetlerini nasıl gördürüyorsa bu işi de öyle gördürsün. Halbuki biz burada gelecek olan 23 ncü maddede bazı hizmetler görüyoruz ki o madde de monopolize edilmiştir ve bir zümreye imtiyazlı şekilde veriyoruz. Bu hizmeti nasıl yapacaktır? Bunu bildiğimiz şekilde göreceklere, onu ücret mukabilinde yapacaklardır. Ben burada amme hizmetinin ne kendisini ve ne de kokusunu göremiyorum. Onun için bu fıkranın tayyını teklif ederek bir takrir takdim ediyorum.”

Bu defa Adliye vekili cevaplıyor;

“Ad. V. ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (İzmir) Efendim; eğer arkadaşımız kanunu daha geniş bir vaktinde tedkik etmiş olsaydı eski vaziyetle yeni vaziyet arasında hayli fark olduğunu görecekti. Esasen maddeler birer birer geldikçe eski vaziyetle yeni vaziyet arasındaki farklar birer birer kendisini gösterecektir.

Avukatlar, arkadaşımın dediği gibi, dün ne iş görüyorsa bu gün de o işleri görecektir. Amma dün gördüğü işlerden bir az daha fazla iş görecektir ve çünkü salâhiyet ve haklarından filân filân mikdarda mahrum edilmiştir. Avukatlık müessesesi doğrudan doğruya adliye cihazının iyi işliyebilmesi için zarurî görülmüş bir müessesedir ve gördüğü hizmetler itibarile, kanunun çerçevesi dahilinde, amme vazifelerini dahi bihakkın görmektedir. Biz demiyoruz ki burada avukatlar başlı başına bir amme hizmetini bir Devlet memuru gibi görecektir, hayır. Aynı zamanda bir bakkal, bir tacir bir jan dafer gibi serbest değildir. Onu da kaydediyoruz, ve her iki manâyı ihtiva eden amme hizmeti mesabesinde, o kelimeyi koymuş bulunuyoruz, Zannediyorum ki arkadaşımız bununla tatmin edilmiş olur.

Çünkü avukatlık hakikaten adaletin meydana çıkması için, davanın neticesindeki menfaatlerle tamamen alâkasını kesmiş, sadece adaleti meydana çıkarmak için çalışan bir müessese halini almıştır. Maddî menfaat, avukatlık mevzuundan çıkarılmıştır. Avukatlık müessesesini, Devlet elile, mümkün olduğu kadar sıkı bir kontrole tâbi olmak ve onları Adliye müfettişlerinin teftişlerine tâbi bulundurmak adliye camiasının Devletten aylık alan memurları gibi, doğrudan doğruya Büyük Meclisin yakın bir alâka ile takib edeceği bir müessese haline koymak istiyoruz. Biz kanuna, avukatlık vazifesinin, amme hizmeti gören bir hizmet mesabesinde olan bir müessese olduğunu ilâve ettik, zannediyorum ki arkadaşlar bu küçük kelime lûtfunu avukatlık mesleğinden esirgemezler.”

Bu konudaki görüşlerin açıklaması tutanakta biraz daha devam ediyor. O dönemin koşullarını anlamanıza yardımcı olacağı kanısında olduğum için tutanağın tamamını okumanızı öneriyorum.

Tabii 3499 no’lu kanun tasarısının görüşmelerinin yanı sıra 2556 no’lu Hâkimler Kanununun¹⁷ ilk metnine bakmanızı da öneririm, çünkü sınavla ilgili olarak Hâkimler Kanunu’na atıf bulunmaktadır.

Ankara, 14.01.2012
Av. Hasan Aydın Tansu

Yazarın diğer yazıları için bkz. <http://www.inisiyatif.net/arsiv/web/filtre/yHAT.asp>
<http://www.inisiyatif.net/arsiv/web/filtre/yinisiyatif.asp> adresinde ise inisiyatif.net yazılarını bulabilirsiniz

¹⁷ http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc013/kanuntbmmc013/kanuntbmmc01302556.pdf